

Nr 143.

Ankom till riksdagens kansli den 15 maj 1928 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om återbetalning av lånemedel.

(4:e avd.)

1:o) Uti den till riksdagen den 4 januari 1928 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1928—1929 har Kungl. Maj:t under åberopande av det vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för nämnda dag (Utgifter för kapitalökning. VIII. Återbetalning av lånemedel) föreslagit riksdagen att å riksstaten för budgetåret 1928/1929 bland utgifter för kapitalökning, att täckas av andra statsinkomster än lånemedel, till återbetalning av under titeln »statens aktier» å tilläggsstaten för år 1918 anvisat anslag till tecknande av aktier i aktiebolaget Elektrolytverken uppföra ett anslag å 1,016,667 kronor.

Beträffande utredningen får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet, sid. 39—49.

Då chefen för finansdepartementet i 1926 års statsverksproposition anmälde frågan om finansieringen av statens produktiva företag, påpekade han, vidkommande statens utlåningsfonder, att vissa smärre kapitalförluster uppstått för en del fonder.

Under erinran om detta uttalande framhöll riksdagen i skrivelse den 17 februari 1926, nr 28, att det syntes riksdagen önskvärt, att i sammanhang med de övriga åtgärder, som vidtagits för vinnande av klarhet rörande de olika utlåningsfondernas allmänna ställning och förräntningsmöjligheter, en utredning komme till stånd i fråga om storleken av dessa förluster samt om och i vad mån ersättning för de avskrivningar i vederbörande fonders räkenskaper, som på grund härav kunde hava gjorts, borde genom anslag å riksstaten beredas.

Den sålunda ifrågasatta utredningen har sedermera verkställts genom riksgäldskontorets och statskontorets försorg. Därjämte har riksräkenskapsverket yttrat sig i ämnet.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t av förevarande ärende har föredragande departementschefen anfört följande:

»Vid den sålunda verkställda utredningen angående förluster å statens utlåningsfonder och fonden för låneunderstöd har ansetts, att ersättning för uppkomna förluster borde beredas endast såvitt förlust drabbat kapital av lånemedel. Då räntorna endast för så vitt de verkligen inflöte toges i anspråk för bestridande av statens utgifter, borde den förlust, som uppstått därigenom, att låntagarna icke erlagt upplupna räntor, anses redan kompen-serad. Därest förlust uppstått å utlåningsfond, vars kapital bildats av så- väl lånemedel som andra statsinkomster, borde förlusten i första hand av- räknas å sistnämnda medel, och endast i den mån förlusten vore att hänföra till av utlåningsfonden disponerade lånemedel, syntes någon täckning av förlusten böra ifrågakomma. Med hänsyn särskilt till de uppgifter med avseende å lånemedelsplaceringar, som enligt vad jag tidigare utvecklat böra tillkomma fonden för statsskuldens amortering, vill jag uttala min anslutning till vad sålunda förordats. Likaså delar jag den av statskontoret uttryckta uppfattningen, att någon åtgärd för återuppbringande av fond- kapitalet i anledning av förlusterna icke är i detta sammanhang påkallad.

Täckning av de förluster å lånemedelskapital, som sålunda uppkommit, bör beredas genom att medel ställas till riksgäldskontorets förfogande. Att täckningen bör ske medelst andra statsinkomster än lånemedel ligger i sakens natur. Beträffande sättet för beredande av medel till förlusternas täckande ifrågasatte 1926 års riksdag, att detta borde ske genom anslag å riksstaten. Härjämte har emellertid under utredningen framförts det för- slaget, att för ändamålet borde utan belastande av riksstaten anlitas fonden för statsskuldens amortering, vilken fond utgöres av till riksgäldskontorets förfogande ställda anslag av andra statsinkomster än lånemedel. Förut i dag har jag givit min anslutning till den senare utvägen för täckande av ifrågavarande förluster. I budgettekniskt avseende torde täckningen böra verkställas på det sätt, att å budgetens inkomstsida under i anspråk tagna kapitaltillgångar uppföres ett belopp av amorteringsfonden, till sin storlek motsvarande det sammanlagda belopp av anslag under utgifter för kapital- ökning och rubrik återbetalning av lånemedel, vilket erfordras för täckande av nu till ersättning ifrågakommande förluster.

Den verkställda utredningen har avsett förluster, som bokförts i räkens- kaperna till och med budgetåret 1926/1927. Det har dock upplysts, att ytterligare förluster kunna förväntas uppkomma, ehuru desamma ännu icke framträtt såsom avskrivningar i räkenskaperna. Jag delar den i utredningen uttalade uppfattningen, att de kapitalförluster å lånemedel, som för fram- tiden komma att avskrivas i räkenskaperna för respektive utlåningsfond eller låneunderstöd, böra ersättas på samma sätt som nu föreslagits beträffande hittills konstaterade kapitalförluster. Lika med riksräkenskapsverket anser jag, att till grund för amorteringsfondens användning för nämnda ändamål bör ligga av riksdagen i varje särskilt fall fattat beslut. För varje räkenskapsår böra därför upprättas redogörelser över förlusterna under året, och täckning av eventuella förluster bör beredas över den riksstat, som fast- ställes närmast efter räkenskapsårets utgång. Till frågan om erforderliga föreskrifter för vinnande av en sådan ordning torde jag framdeles få återkomma.

Utredningen har närmast avsett de förluster, som uppkommit å anslag anvisade för statens utlåningsrörelse. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, belöpa sig dessa förluster för tiden till och med budgetåret 1926/1927, i vad avser kapital som uppkommit av lånemedel, till ett belopp av samman- lagt 1,088,901 kronor 38 öre, för vilket täckning alltså nu bör beredas.

I detta sammanhang har under utredningen framhållits, att kapitalför-

luster även uppstått och bokförts å vissa andra anslag, vilka anvisats av upplånade medel.

Riksgäldsfullmäktige hava sålunda erinrat, att en dylik förlust till belopp av 1,016,666 kronor 67 öre uppkommit å ett anslag, som år 1918 av lånemedel utbetalts av riksgäldskontoret till statskontoret att användas till likvid för aktier å nominellt 1,000,000 kronor i aktiebolaget Elektrolytverken. Sedan bolaget år 1924 satts i konkurs, hade statens hela i företaget insatta kapital gått förlorat och förlusten avskrivits av statskontoret i räkenskaperna över fonden för statens aktier. Denna förlust hava fullmäktige ansett nu böra täckas. Förslaget härom har icke föranlett någon erinran från statskontoret och riksräkenskapsverket. Jag tillstyrker ock för min del, att denna förlust å fonden för statens aktier nu ersättes i den ordning, som jag i det föregående förordat beträffande förlusterna å statens utlåningsfonder.

Vidare hava fullmäktige ansett, att riksgäldskontoret bör erhålla gottgörelse för ett belopp av 600,000 kronor, tillhörande torvindustrilånefondens kapital, vilket belopp tagits i anspråk för statsregleringen å riksstaten för år 1916. Enligt statskontorets mening är den av fullmäktige sålunda föreslagna åtgärden icke tillräckligt motiverad, på den grund att ifrågavarande belopp, utgörande i torvindustrilånefonden ursprungligen nedlagda lånemedel, överflyttats å riksstaten för år 1916 från nämnda fond till andra statens produktiva fonder. Statsverkets skuld på grund av upplåningen motsvarades sålunda allt fortfarande av produktiva tillgångar till motsvarande belopp. Föredraganden i statskontoret har emellertid biträtt fullmäktiges ståndpunkt. Däremot har riksräkenskapsverket, under erinran att ifrågavarande belopp i 1916 års riksstat uttryckligen angivits utgöra »kapitalöverföringar mellan statens produktiva fonder», ansett i likhet med statskontoret, att riksgäldskontoret icke borde beredas ersättning för beloppet. Jag delar den av statskontorets majoritet och riksräkenskapsverket i denna fråga hävdade uppfattningen.

Slutligen hava fullmäktige ansett frågan om täckning lämpligen böra i detta sammanhang upptagas beträffande ett anslag, uppkommet av tillfälliga lånemedel, å ett belopp av 738,996 kronor, vilket å riksstaten för budgetåret 1923/1924 tagits i anspråk för statsregleringen av dräneringsfondens kapitaltillgångar. Då detta belopp upptagits såsom en inkomsttitel under rubriken »i anspråk tagna kapitaltillgångar» utan att samtidigt disponeras för något produktivt ändamål, hava statskontoret och riksräkenskapsverket biträtt förslaget därom, att riksgäldskontoret beredes täckning för ifrågavarande belopp. Till detta förslag ansluter jag mig.

Sammanlagda beloppet för de förluster, vilka enligt vad jag här förordat skulle täckas genom anslag å nästkommande budgetårs stat, uppgår till 2,844,564 kronor 5 öre. I det föreliggande budgetförslaget har å inkomstsidan bland i anspråk tagna kapitaltillgångar upptagits ett belopp av 2,844,565 kronor av fonden för statsskuldens amortering, motsvarande, efter vederbörliga avrundningar, summan av anslag för täckande av ifrågavarande förluster samt för återbetalning av förut omförmälda tillfälliga lånemedel, som avförts från dräneringsfonden.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag, liksom de i det följande under punkterna 2:o) och 4:o) omhandlade framställningarna, avser uppförande å riksstatens utgiftssida av anslag till återbetalning av uppkomna kapitalförluster, varvid täckning för de nu i sådant syfte tillstyrkta anslagen skulle beredas

*Utskottets
yttrande.*

genom att samma belopp uppfördes å riksstatens inkomstsida under rubrik »Fonden för statsskuldens amortering», vilken fond för ändamålet skulle tagas i anspråk.

Under hänvisning i övrigt till vad utskottet i angivet utlåtande nr 138 angående beräkning av inkomsten från Luossaavaara-Kiirunavaara aktiebolag anført, får utskottet tillstyrka de sålunda gjorda framställningarna.

Med åberopande härav hemställer utskottet under nu förevarande punkt,

att riksdagen må å riksstaten för budgetåret 1928—1929 bland utgifter för kapitalökning, att täckas av andra statsinkomster än lånemedel, till återbetalning av under titeln »statens aktier» å tilläggsstaten för år 1918 anvisat anslag till tecknande av aktier i aktiebolaget *Elektrolytverken* uppföra ett anslag å 1,016,667 kronor.

2:o) Under erinran, att nedanstående belopp utgöra förluster, som uppkommit å allmänna järnväglånefonden, kolonisternas kreaturs- och redskapslånefond, rederilånefonden och torvindustrilånefonden (industrilånefonden) och hänföra sig till anslag, som utgått av fasta lånemedel, hemställer utskottet i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag och med hänvisning i övrigt till nästföregående punkt,

att riksdagen må å riksstaten för budgetåret 1928—1929 bland utgifter för kapitalökning, att täckas av andra statsinkomster än lånemedel, till återbetalning av under titeln »statens utlåningsfonder» anvisade anslag till följande fonder uppföra anslag å härefter angivna belopp:

Allmänna järnväglånefonden	kronor	806,668
Kolonisternas kreaturs- och redskapslånefond	»	966
Rederilånefonden	»	10,144
Industrilånefonden	»	96,857.

3:o) Kungl. Maj:t har ytterligare föreslagit riksdagen att å riksstaten för budgetåret 1928/1929 bland utgifter för kapitalökning, att täckas av lånemedel, till återbetalning av under titeln »statens affärsverksamhet» å riksstaten för år 1922 anvisat anslag till förstärkning av rörelsekapitalet för statens vattenfallsverks fastighetsförvaltning uppföra ett anslag å 400,000 kronor.

Under titeln »statens affärsverksamhet» har riksdagen å riksstaten för år 1922, att utgå av tillfälliga lånemedel, anvisat såsom reservationsanslag ett belopp av 400,000 kronor till förstärkning av rörelsekapitalet för statens vattenfallsverks fastighetsförvaltning. Anslagsbeloppet, som i sin helhet utbetalts av riksgäldskontoret, har under år 1927 återbetalts till nämnda

verk. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle beloppet ifråga uppföras å såväl inkomst- som utgiftssidan i riksstaten för nästa budgetperiod.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må å riksstaten för budgetåret 1928—1929 bland utgifter för kapitalökning, att täckas av lånemedel, till återbetalning av under titeln »statens affärsverksamhet» å riksstaten för år 1922 anvisat anslag till *förstärkning av rörelsekapitalet för statens vattenfallsverks fastighetsförvaltning* uppföra ett anslag å 400,000 kronor.

4:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att å riksstaten för budgetåret 1928/1929 bland utgifter för kapitalökning, att täckas av andra statsinkomster än lånemedel, till återbetalning av under titeln »statens utlåningsfonder» anvisade anslag till följande fonder uppföra anslag å härefter angivna belopp:

Dräneringsfonden	817,040 kronor
Täckdikningslånefonden	96,223 » .

Nyss omförmälda belopp utgöra förluster, uppkomna å ifrågavarande fonder. De till täckning föreslagna förlusterna å dräneringsfonden jämte det belopp, som av fondens kapitaltillgångar tagits i anspråk för statsregleringen, hava drabbat tillfälliga lånemedel. Jämväl förlusterna å täckdikningslånefonden, vars kapitaltillgångar bestå av såväl fasta som tillfälliga lånemedel, föreslås skola ersättas såsom om förlusterna drabbat sistnämnda medel.

Under hänvisning i övrigt till punkten 1:o) av förevarande utlåtande hemställer utskottet,

att riksdagen må å riksstaten för budgetåret 1928—1929 bland utgifter för kapitalökning, att täckas av andra statsinkomster än lånemedel, till återbetalning av under titeln »statens utlåningsfonder» anvisade anslag till följande fonder uppföra anslag å härefter angivna belopp:

Dräneringsfonden	817,040 kronor
Täckdikningslånefonden	96,223 » .

5:o) Kungl. Maj:t har slutligen föreslagit riksdagen att å riksstaten för budgetåret 1928/1929 bland utgifter för kapitalökning, att täckas av lånemedel, till återbetalning av under titeln »varukredit» å tilläggsstaten för år 1921 anvisat anslag till varukredit åt vissa nödlidande länder uppföra ett anslag å 210,637 kronor.

Å tilläggsstaten för år 1921 har riksdagen under titeln »varukredit» anvisat såsom reservationsanslag, att utgå av tillfälliga lånemedel, ett belopp av 10,000,000 kronor till varukredit åt vissa nödlidande länder. Anslagsbeloppet har i sin helhet utbetalts av riksgäldskontoret. Den 7 maj 1927 hava till riksgäldskontoret återbetalts 210,636 kronor 73 öre, vilket belopp, avrundat till 210,637 kronor, torde få uppföras å båda sidorna i riksstaten för nästa budgetår.

Med tillstyrkande av förevarande förslag hemställer utskottet,
att riksdagen må å riksstaten för budgetåret 1928—1928 bland utgifter för kapitalökning, att täckas av lånemedel, till återbetalning av under titeln »varukredit» å tilläggsstaten för år 1921 anvisat anslag till varukredit åt vissa nödlidande länder uppföra ett anslag å 210,637 kronor.

Stockholm den 15 maj 1928.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: se under utlåtandet nr 138.